

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: **SÖMLYAY JÓZSEF.**

<p>Laptulajdonos: A „Népevelők Budapesti Egyesülete.”</p>	<p>Kiadó: LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai) Andrássy-ut 21. szám.</p>
<p>Megjelenik e lap minden szombaton. Előfizetési ára: Egész évre 4 frt Fél évre 2 frt Negyed évre 1 frt Pélyázatok és egyéb hirdetések petit 'soronként 10 krral számíttatnak. — Kéziratok nem küldetnek vissza. —</p>	<p>A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz: Budapest, I., Alkotás-utca 19. sz., előfizetési pénzek, reklamatiók és hirdetések a kiadóhoz: LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedése, Andrássy-ut 21. szám alá küldendők.</p>
<p>TARTALOM: Emlékezés br. Eötvös Józsefre. BÖKÉNYI D. — Tanítóképzésünk bajai. (II.). UJFALUSSY S. — A természetrajzi oktatás módszeréhez. LÉDERER A. — A közoktatásügy a törvényhozás előtt. — th. — Az ev. ref. tanítók országos gyűlése. (Felhívás a prot. néptanítókhöz.) JÓZSA P. — Egyesületi élet: A zalamegyei ált. t. egyesület közp. val. üléséről tudósítás. — Az Eötvös-alap közleményei. — Vergyések. — Szerkesztői üzenetek.</p>	

Emlékezés báró Eötvös Józsefre.

Hálás kegyelettel adózik hazánk tanítósa évről-évre halhatatlan szellemű Eötvösünk el nem muló érdemének. Emlékezzünk meg róla ma is, halálának 19. évforduló napján, szívünk forró hálaérzetével s lássuk őt, mint polgárjog-védőt, miként harcolt a szabadság és egyenlőség eszméje mellett a nemzeti nagy átalakulás korszakában.

Éppen ötven éve annak, hogy br. Eötvös József a Budapesti Szemle 1840. évi folyamában megírta az izraeliták polgárosítása érdekében nevezetes emlékiratát. Az egyenlősítést célzó, mély tudományról, nemes lélekről, vallásos ihletről tanuskodó mű a mily maradandó becsű, épp oly tanulságos darabját teszi — és fogja is tenni — minden e nemű szellemi terméknek.

Az »eszmém győzedelme legyen emlékjelem« gazdag jellemű írója került minden lelkesülést, elfojtott minden keserűséget, bár érezte, hogy nehéz nyugodtnak maradni ott és akkor, mikor embertásaink érdeke forog kérdésben. — Az ember, kit isten nagyra teremtett, a szolgaság elnyomó korlátai között eltörpül. A szolgaság rablánczai elyengítik a legerősebb férfikart, valamint nincsen szív, mely sokáig tudna szeretni ott, hol csak gyűlölésre talál okot. Eötvös nem volt cosmopolita. Eötvöst nem indították meg azok a szépen hangzó beszédek, mikkel sokan a közömbösséget nagy emberszeretet leplével takargatják, mert meg volt arról győződve, hogy ki hazája iránt fölhevülni nem tud: az emberiség éppen oly keveset reménylhet tőle.

Vajjon e hazát, nemzetet, melyet annyi hideg közöny el nem enyésztetett, mely feledve, sőt megvetve azoktól, kik e haza legnagyobb áldásait élvezék, mely haza egy agg regeként csak a nép beszédében élt, e hazát,

mely végre mégis utat tört magának a haladásra és életrevalóságát több példával be is bizonyította: vajjon a hazát nehány izraelita polgárosítása megrontani képes volna?

Eötvös logikája természetes, világos, meggyőző: szingazdag pompát ama körülmény köleszönzött sokszor hozzá, hogy a hol a b ö l c s é s z ereje fogyni kezdett, ott a k ö l t ő a maga gazdag szelleme tárházából szedte elő argumentumait és ezekkel segítette az eszmét diadalra. — A haza fogalmát (az egyenlősítés eszméjétől lelkesedve) így adta Eötvös: »A haza nem azon darab föld, melyen születünk. Nem a hegyláncz, melynek kéklő csu-csaira a gyermek vágyódva feltekinte, nem a térség, mely az ifjút nőni látta, nem a folyó, melynek hullámzatánál az ifju szívét vágyak tölték; teszük azt, miért a férfi halni kész. Hasonló vidéket találunk a föld más részeiben is s a szív azért nem érzi magát honosabbnak rajtok. A h a z a t ö b b. Azon hely, melyen magunkat szabadoknak érezhetjük, melyben csak hasonlókát találunk, melynek története dicsőségünk, virágzásban boldogságunk, jövője reményünk: hol házunk áll, hol homlokunk izzadságában munkált vetéseink zöldelnek, hol idegeneknek nem tartatunk s élelet nincs, melyet legalább reménylenünk nem lehetne; ez a haza, ez az, miért csak a gyáva nem áldozza életét s kinek ezt nem adók, — attól áldozatokat kívánni kegyetlenség.« — Hiszen az emberi nem története szolgáltat legmértöbb példákat arra, hogy a honszeretet, mint erény, csak a szabadságban ver életerős gyökeret. Szabadság! mely ha elvétetett, — a haza neve elveszti bájerejét. A honszeretet nem más, mint erős ragaszkodás a helyhez, melyen magát boldognak érezheti, s hogy ez a szeretet általános, mindenkire egyaránt kiható és állandó legyen, szükséges mindenkint az alkotmány áldásaiban részesíteni, azaz jogokat adni. Emberi s polgári jogok illetik meg azt a népet, mely megszenvedte a multat, mely örömmel fog áldozni mindent erő, életet, tudományt, kincset, csak legyenek polgárai a magyar hazának.

Jellemző fényt vet a jogvédő Eötvös lelkére, egész lényére azon (harmadik) rész, melyben az emancipáció ellenzőinek a »veszélyes« szó foglatját adja. Vajjon a t ö r v é n y h o z á s a tudatlanság és ügyetlenség istápolását tüzte-e ki feladatnak? jogosultnak érzi-e magát arra, hogy elnyomja a nagyobb ipart, bilinesekbe verjen minden talentumot? »csak hogy annál dusabban viruljon az áldott közepszerőség, csak hogy az, a ki megérdemlené, ne vehesse el soha a jutalmat azoktól, kik érdemetlenek, s ha a törvényhozás ezt vette céljának, vajjon az izraeliták kizárása elég-e erre s nem kellene-e inkább kizárni azon keresztényeket is, kik egy vagy más mesterség gyakorlásában több ügyességet mutatnak? kizárni minden idegent, ki, mint jobb mester, a jámbor honosokat veszélyeztethetné; kizárni egy szóval mindenkint, ki nagyobb ész vagy tőke által mesterségét jobban folytathatná, s csak annak adni szabadságot, ki szigorú examen által megmutatta, hogy ügyetlensége s tudatlansága által senkinek veszélyes nem lehet.« Ama vádak, hogy a zsidók zsarolásaik által népünket elszegényítik, egyes izr. kereskedők, koresmárosok, egész faluk elszegényítésén alapítják meg szerencséjüket, ha haszon forog kérdésben, nincs erkölcselenség, melytől visszarettennének, melyet elkövetni vonakodnának, — igazak bár, de melyik népfaj ment tökéletesen ezektől? zsaroló van minden fajnál, ha szerit teheti, a keresztény is vesz 25—50%-ot pénzeért, sőt nem is tartozik a ritkaságok közé és ama vádak polgárjogok adományozása

nélkül is léteznek, létezni fognak, közerkölesiségünk nagy kárára s nemzeti fenmaradásunk szegényére.« — Az erkölcsi szempont lebegett Eötvös lelki szemei előtt mikor ezeket mondá: »Minden törvény, mely egy néposztályt egyoldalulag elnyom s kifejlődését gátolja, mindenkor ki fog játszani. Noha a törvény világosan tiltja, hogy például a zsidók házakat, sőt jószágokat birjanak, álnév palástja alatt mind azon jogokat, melyeknek törvényes éldelele annyira elleneztek, már tényleg gyakorolják.« Törvényünk a becsületes izr. gyarapodásának ezer gátat állít elébe, az erköcstelen pedig kijátsza azokat s népünk szenved miatta. Törvényeink közdolgokban az izr.-tól minden befolyást tiltanak, a pénz pedig országok sorsát adá kezökbe. Törvényeink a pénz hatalmát nem ronthatták meg s nem fogják megronthatni soha, vajjon miért ragaszkodjunk hozzájuk, mért nem töröljük ki az igazságtalanság és jogtalanság (mely egyuttal méltánytalanság is) végső nyomait is törvénykönyveinkből? Könnyen kivihető ez akkor, mikor a dolog igazságáról egy nemzet jobbjai meggyőződést szereztek. »Ha szívünkben a haladás eszméje több egy pillanat gerjedelménél; az emberiség jogai mellett mutatott buzgóság a hazugságnál több: akkor az izr. emancipatiója szükséggé vált« — mondta felszázaddal ezelőtt első válas és közoktatásügyi miniszterünk, természetesen abban a korban még, a mikor minden jog a nemességgel volt egygyé forrva s birtokkal összekötve, a mikor a »jog-fogalom« vajmi szűk mederre volt szorítva. Ezt így tudva és látva, kitetszik, hogy Eötvös a jogvédelemnek nemes lelkü harczosa, s akkor, mikor egy népfaj firmája alatt a jogok és kötelességek átruházása czéljából oly meggyőzően érvelt, lelkén viselte a jobbagység felszabadításának ügyét is. Avagy nem ezt czélozzák-e következő mondásai: »nem hízeltök, hanem barátok kellene a népnek; ki a nép javának fel tudja adozni szeretetét, ki a mai tapsról le tud mondani, várhatja, hogy nevének holnapja is lesz.« Erősen hitte, remélte, hogy az általános polgárosítás eszméje elébb-utóbb diadalra fog jutni. És eszméjében csalódott-e? Nem. A jobbagység felszabadult s izr. népe polgárjogot nyert. — Ennek így kellett lennie. Mert az emberi jogok tiszteletben tartása (bár minden ajkon ott lebeg) pusztá szónál nem egyéb, míg ezerek szenvedik a kínok legnagyobbikát: a megvetést, melyet nem érdemlenek, mert — hisz azok is emberek. —

»Minden, mit az igazság megkíván, végre történni, teljesülni fog, de siettetni a pillanatot — mondja Eötvös — melyben ez történjék, rajtunk áll. Egy nagy gondolatot, mely nemünket emeli, csak egy órával hirdessünk előbb; egy rossz törvénynek eltörlését csak egy órával siettessük is előbb; már szép feladatot teljesítettünk.«

Hármas czél lebegett szemem előtt, mikor e sorokat leirtam. 1. hogy adóazam Eötvösünk emlékének; 2. hogy tanulságul több-több pontot lessek el annak élettörténetéből, küzdelmeiből, ki valóban nemes harczot vívott e haza jobb sorsra emelése érdekében, (miből a fegyver-nem milyensége is kitetszik); 3. hogy ujuljon fel lelkemben szellemi arcképe annak a dicső férfinak, kinek oly sokat köszönhet az állam, az ország, a nép, kultura, tudomány, irodalom és művészet.

BÖKÉNYI DÁNIEL.

Tanítóképzésünk bajai.

— Két közlemény. —

(II.) Tanítóképzésünk másik nagy baja az, hogy a gyakorlati tanítói és nevelői képzés helytelen. A tanítás és nevelés módszertanát elméletileg a paed. tanára, gyakorlatilag a gyakorló isk. tanítója tanítja. E kettéválasztás gátolja az elmélet és gyakorlat teljes egybehangzását és egymásra való kölcsönös hatását; az elmélet nem vezeti, nem hatja át teljesen a gyakorlatot s a praktikumban nem látják a leendő tanítók az elméletből tanultaknak lépésről-lépésre való megtestesítését. A nevelés-oktatástan elmélete és gyakorlata csak egygyéforrtan érheti el célját; a ki a nevelés-oktatás tervét adja s módszerét tanítja, annak kell a tervet és módszert megvalósítania is, mert különben a felszegségeknek és ellenmondásoknak tág tere nyílik, a tanulságok pedig két szék közt a pad alatt maradnak. A nevelés mesterség, vagy inkább művészet; benne az élettől van dolgunk, s a fő dolog a kivitel: elvei és szabályai az életben, a tapasztalaton alapulnak s értékessé csak a megvalósítás által fölmutatható sikerekben válnak és bizonyulnak be. Sohasem lehet jó nevelő az, a ki tudja ugyan a paedagogiai elmélet helyes utasításait, de ezeket csak gépként hajtja végre s nem tud kivitel közben számolni az élet váratlan eseteivel, nem tud alkalmazkodni az élet szüntelenül változó körülményeihez, mozgalmasságához és nem bírja hirtelen s öntudatosan legyőzni az élet okozta nehézségeket, meglepő akadályokat. Ugyanezért tanítóképzésünkben a gyakorlati nevelésnek kell az első helyet elfoglalnia; a nevelés praktikumból kell a nevelés helyes elveit, szabályait s ezek megvalósításának helyes módjait egyszerre, együttesen levonni, bemutatni és a leendő tanító lejtávjává tenni: a nevelés gyakorlatán legyen a súly, a helyes elmélet a praktikumon épül föl s annak színét-javát a gyakorlat szűri le; az elméleti és gyakorlati nevelés- s oktatástan egy kézben egyesítendő, mert csak így felelhet meg a paedagogiai oktatás a paedagogia elveinek és csak így adhat a tanítóképzés számunkra egy valódi minta-tanítót, nevelőt, ki folytonosan előttünk áll s tetteiben ezzel vezérel: utána ma! — Mondanunk is fölösleges, hogy ily minta-tanítókul és módszertan-tanárokul csak a tanítók legjobbjai alkalmazhatók: katonát katona, papot pap, művészt művész, tanítót tanító képezhet és kell is, hogy képezzen.

Harmadik baja tanítóképzésünknek, hogy tanítóképző-intézeteink nem állnak egyenlő színvonalon s nem nyújthatnak a leendő tanítóknak egyenlő qualificatiót. Felekezeti tanítóképző-intézeteink — tisztelet a kivételeknek — átlag jóval alantabb állanak, mint az államiak. A törvény végrehajtóinak gondoskodniok kellene arról, hogy az osztályok számát, a tantervet, a tanítóképesítő-vizsgálatot s a tanítóképezde fölszerelését tekintve a tanítóképző-intézetek között a ma létező nagy különbségek megszünjenek.

Negyedik baj az, hogy előképzettségre nézve a tanítóképezdébe föl-vett növendékek átlag igen gyengék s egymástól tetemesen különböznek. Sajnos ugyan, de statisztikailag bebizonyítható tény, hogy képezdeinkbe kitünő vagy jeles bizonyítvánnyal alig lép valaki a közép- és polgári-iskolák IV. osztályából. E szomorú ténynek csak úgy lehetne véget vetni, ha a tanítói fizetések emeltetnének, ha a tanítók előléptetése szabályozva volna, ha a tanítóképezdét végzett növendékek elől nem záratnék el

minden más pálya a tanítóin kívül, és ha nem igyekeznénk minél több tanító képzésére. Ma már nincs szüke a tanítóknak; az alkalmazott tanítók száma alig növekedik évenként kétszázal; mire való tehát 4—500, sőt néha több tanítót bocsátani ki képezdeinkből? A mennyire lehet, válogatnunk kell a tanítóképezdébe való felvételre jelentkezők között; a felvételi vizsgálatot legcélszerűbb volna eltörölni, de mindenesetre sokkal szigorubbá tenni a mainál. A tanítói pálya éppen nem arra való, hogy minden tehetségtelen, tanulni nem szerető gyermeket oda szánjanak, mert hát »urat« akarnak belőlök nevelni; nem kell fölvenni őket, hiszen, mint iparosok vagy kereskedők, úgysis nagyobb »urak« lehetnek. A szellemileg gyöngye, előképzettség tekintetében nagyon különböző növendékek szerfölött nehezítik a tanítóképzést s előre is biztosítanak arról, hogy e nehéz munka kívánt sikert nem fog elérni, mert nem érhet el. Én az olyan növendéket, ki az osztályokat csak általános elégséges osztályzattal uszszát, vagy más pályára, vagy pedig osztályismétlésre utasítanám. A tanítóknak teljesen tudnia kell tárgyat: feltudással a tanítói pályán nem lehet boldogulni, ha nem állítjuk is azt, hogy a ki valamit jól tud, arra meg is tud jól tanítani, de az tény, hogy a tárgy jól tudása első kellék s annak hiányát semmiféle paedagogia nem pótolhatja.

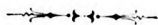
Az ötödik baj, hogy a leendő tanítók az erkölcsi nevelést gyakorlatilag alig tanulják; a gyakorl.-iskolában ők csak fegyelmeznek, ezt is nagyritkán és olyankor teszik, mikor a külső körülmények, a tanárok, a tanítóképzőintézeti növendékek jelenléte azt szerfölött megkönnyítik. Okvetlenül kell, hogy a leendő tanítók huzamosabb időn át foglalkozzanak a gyakorl.-iskolában s ekkor — ellenőrzés mellett — az összes tanítói és nevelői teendőket gyakorolják. De még ez sem elég. Minden tanítóképző-intézettel szoros kapcsolatban tanítói árvaház volna létesítendő s az ide fölvetett árvák közvetlen nevelését az árvaatya felügyelete, utasítása és ellenőrzése mellett a tanítóképezde legfelsőbb osztályának tanulói végezzék, mint családők. A nevelésnek csak ily gyakorlása képezheti a leendő tanítókat jó nevelőkké. Állami képezdeinknél e tervet a minisztérium kegyes bőlesége s a tanítók áldozatkészsége könnyen megvalósíthatná: minden áll. tanítóképezdének van olyan nagy köre, hogy az e körben lakó tanítók egyesülten s társadalmi gyűjtés alapján rövid pár év alatt szerezhetnének annyi tőkét, melyből 6 árva részére lakást építtethetnének; az árvák teljes ellátása évenként alig kerülne 3—400 frtba, ha az állam a tanítóképezdei köztartásban a kosztot ingyen, vagy ousón adná, a tanítóképzés javítása czéljából. Mozgatnunk kellene ezt a dolgot!

A hatodik baj az, hogy a tanítóképesítő-vizsgálat szerfölött nehéz és laikusok befolyása alatt áll s könnyen hozzá férhető. A lehető visszaélések megszüntetése s a tanítói oklevél értékének biztosítása megköveteli, hogy e vizsgálatokra csak a tanítóképezdek utolsó osztályát elvégzett, vagy legalább középisk. érettségi bizonyítványt nyert s gyakorlatilag tanítószkodott egyének bocsáttassanak. A tanítóképezdei osztályok végzése magán-uton is megengedendő. A tanítói qualificáció foka és a tanítói állás tekintélye pedig nem tűrheti azt, hogy a képesítő-vizsgálaton az ig.-tanács laikus tagjai is osztályozzanak: könnyen érthető, hogy a laikusok osztályozása miatt úgy a képesítő-vizsgálat, mint a tanítói oklevél értéke súlyed. A képesítő-vizsgálaton ezekre essék a fösúly: jártas-e a jelelőlt az elméleti s gyakorlati paedagogiában? tudja-e mindazt, a mire

neki tanítania kell? érdemes-e a tanítói állás által megkövetelt qualificatio elnyerésére? Első sorban tehát a gyakorlati tanítások a fontosak, mert ezek a két első kérdésre felelnek s a 3-dikra is tájékoztatnak. A jelentkezők 2-3 napi írásbeli vizsgálaton irjanak, mint most, egy paedag. értekezést s aztán vagy 6-8, különböző tanítástárgyú tanítás-tervezetet. Az írásbeli dolgozatokat a paedagogia, a magyar nyelv és az illető szaktanár bírálna meg. A ki az írásbeliből paedagogiai, nyelvi, vagy szak-tárgyi tekintetben elégtelent kap, szóbeli vizsgálatra nem mehet. A szóbeli vizsgálat kiterjedne a paedagiára, a magyar nyelvre, magyar történelemre, tekintettel a világtörténelem főbb eseményeire, a számtanra, a természettudományokra (1 természetr. s 1 természettani kérdéssel), az elméleti és gyakorlati gazdaságtanra s az énekekre és orgonálásra. Ezek megmutatják a jelölt szak- és általános műveltségének fokát a nélkül, hogy őt tulterhelnék. A gyakorlati vizsgálaton minden jelölt tartana egy gyakorlati tanítást előre készülten és egyet rögtönözve. — Ily átalakítás emelné a vizsgálat becsét s a tanítók szak- és általános műveltségét. — A tanítóvá avatást jó volna bizonyos ünnepélyes formasághoz kötni, melyből látná a nép a tanítói állás fontosságát. — A felekezeti tanítóképesítést az állam szigorubb ellenőrzése alá vonandó.

Az elsoroltakat tartom tanító-képzésünk legnagyobb bajainak s e bajok legalkalmasabb orvosloinak.

UJFALUSY SÁNDOR.

A természetrajzi oktatás módszeréhez.

Tíz év mulva a XIX. század tért fog engedni a XX. századnak, és ambar annak nekrologusa azt fogja felöle mondani, hogy a mult század id eges, t e t t e t ö, m a t e r i a l i s t i k u s és k é t e l k e d ö volt, mégis sok tekintetben dicsérőleg fog róla nyilatkozni. Már most is mondják, hogy a jelen század a h u m a n i s m u s százada, és joggal, mert annyi emberbaráti intézményt, annyi jótékony együletet még egy század sem volt képes létrehozni és fenntartani, mint századunk. A felvilágosodás századának is nevezik a mostanit, mert a mult századoknak előítéletei, babonái lassanként eltűntek; végül a t e r m é s z e t t u d o m á n y o k századának is mondják, mert, ha az egész világtörténelem lapjait áttekintjük, nem találunk kivüle egy századot sem, a melyben a természettudományok terén annyi meglepő találmány, akkora haladás történt volna.

Ezért vették fel a természettudományokat a népiskolák tantervébe is; ezért cserélik fel a vak szótanítást a realismeretek közlésével, és a mit egyes kitünő nevelők, mint pl. Comenius, már 200 évvel ezelőtt hirdettek: »Adjatok a gyermekeknek tárgyakat és ismét tárgyakat, és azután szavakat, hogy az ismereteket tapasztalás és figyelés által elsajátíthassák maguknak,« csak most kezd ténynyé válni.

A verbalismusnak órája ütött a népiskolában és a realismus bevonul helyiségeibe. Preyer V. a híres physiologus, ki ujabb időben az iskolák reformjával foglalkozik, követeli, hogy a természettudományok képezzék az iskolai tanítás legfőbb tananyagát, mert ezen tananyag kitünő képző hatást gyakorol az ifjuság lelkére. Szerinte a természettudományi oktatás következő előnyöket nyújt:

1. Kényszeríti az ifjút az érzékek gyakorlására, mert mindig tárgyakat, tényeket szemléltet.

2. Előmozdítja a kezek és az ügyesség gyakorlását.

3. Erősíti a következtetési képességet, a causalitás érzékét, mert mindig okokból és okozatokból vezeti le az igazságokat.

4. Képezi az emlékezőtehetséget, mert az ifjak csak azt tartják emlékezetükben, a mit érzékeik által észrevesznek.

5. Gyarapítja a tanítás iránti kedvet, mert a szemléleti oktatás leginkább felel meg a gyermekek agyvelejének.

6. Kényszeríti a gyermeket öntevékenysége által igazságokat és meggyőződést nyerni.

7. Oly ismereteket nyújt, a melyekből a gyakorlati életben hasznot lehet meríteni.

8. Emeli az eszményi világ nézletét, mert mutatja, hogy az ész uralkodik az anyag felett.

9. Gyakori tartózkodást követel a szabad természetben és felfrissíti a testet s azáltal a lelket is.

10. Tanítja megismerni a jelent és az érzéket a valóra irányozza.

11. Könnyebbíti az anyanyelv megtanulását

12. Rávezet a tények méltányolására és elnyomja a frázisokat.

Mindemellett még igen sok iskola van, a melyben a természetrajzi oktatás nem foglalja el méltó helyét. Így pl. nálunk, különösen a fővárosi népiskolákban. Az 1- és 2-dik osztályban talán bemutatnak a gyermekeknek néhány állatot, növényt és ásványt; de az itt megkezdett oktatást a 3- és 4-ik osztályban már nem folytatják tovább. Tehát éppen azon korban, a melyben a gyermekek leginkább alkalmasok és különös kedvük is van a természeti testek megfigyelésére, összehasonlítására és megkülönböztetésére, nem követelik a természetrajzi oktatást. A tankönyvekben van ugyan a természetrajzból vett néhány történeti olvasmány, de a tanító tetszésétől függ, vajjon és miképen használja azokat fel, vagy pedig mellőzze; és kétségtelen, hogy egy természettörténeti oktatás szemléltetés, a természet megfigyelése nélkül igen csekély eredményre fog vezetni.

Más, nagyobb fővárosokban az iskolahatóság minden városi iskola részére legkisebb részletekig kidolgozott tantervet bocsát közre, a melyben minden tantárgynak, tehát az állat-növény- és ásványtannak anyaga is mihez tartás végett közölve van.

Berlinben pl. a népiskola alsó osztályaiban, tehát az 1- és 2-ik osztályban a szemléleti oktatás helyett a honisme lesz előadva és a tulajdonképeni természetrajzi oktatás a 3-ik osztályban kezdődik heti 2 órában. Bemutatnak pl. 22 állatot és pedig: 7 emlőst, 4 madarat, 3 hüllőt, 1 kétlélőt, 2 halat, 2 rovar, 1 héjanczot, 1 férget, és 1 puhányt. Hasonlóképen a növény- és ásványországnak egyes fajai is be lesznek mutatva és leírva, s ezáltal az osztályoknak legfontosabb jegyeit szemléltetik a nélkül, hogy a rendszert tanítanák.

A 4-ik osztályban az egyes állatok úgy lesznek kiválasztva, hogy azok egyttal az állatkörök, az állattypusok szemléltetésére is szolgáljanak.

Hogy a növénytani oktatás ne csak ábrákkal, hanem valódi, természetes növényekkel legyen szemléltetve, a város ugynevezett iskolakerteket állított fel, a melyeknek kertészei kötelesek minden egyes

iskola részére hetenkint több példányt beküldeni azon növényekből, a melyek épen azon időben virágoznak.

A városi iskolai hatóságok által kiadott utasításokból kitűnik, hogy ott a természetrajzi oktatásra sokkal nagyobb súlyt fektetnek, mint nálunk.

Bécsben a városi népiskolákban, névszerint a 3-dik osztályban a természetrajzból a következőt tanítják:

Állatországból: Kutya, macska, mókus, szarvasmarha, juh, veréb, házi tyúk, lúd, ponty, eserebogár, galagonya-özöndék.

Növényországból: hóvirág, eseresznyeifa, burgonya, luczfenyő, rozs és búza.

Ásványországból: konyhasó, réz, kőolaj.

A IV-ik osztályban ismét a következő természeti termékek lesznek bemutatva:

Az állatok közül: a róka, sün, nyúl, szarvas, fecske, varjú, zöldbeka, vipera, csuka, lisztbogár és a mézelőméh.

A növények közül: a májkököresin, paszuly, almafa, nadragulya, len és kender, tölgyfa, bükkfa, erdei fenyű, árpa, légyölő-gomba.

Az ásványok közül: vas, higany, a fekete- és barnaszén.

A bécsi népiskolákban ugyan kevesebbet követelnek a természetrajzból, mint pl. a berliniekben, de itt is a tananyag és annak felosztása minden iskola részére egyformán van kiszabva és meghatározva. A magyarországi miniszteriumi tanterv a magyar népiskolák számára ugyan azt követeli, hogy a természetrajztanítás a 3- és 4-ik osztályban a honismerével, a földrajztanítással legyen összekötve: ezen tanterv ajánlandó is, de az anyag megválasztása a szabad akaratra van bízva, s így igen gyakran megesik, hogy a természetrajzi oktatás ezen két osztályban egészen el lesz hanyagolva, a mi bizony az ifjuságnak szellemi, erkölcsi és összhangzó kiképzésének hátrányára válik.

A népiskola 5. és 6-dik osztálya részére természetesen azt követeli a miniszteri tanterv, hogy Magyarország népiskoláiban a természetrajz, mint önálló tantárgy, hetenként 2 órában adassék elő: de legnagyobb sajnálatunkra a tananyag felsorolásában az embertan teljesen tekinteten kívül van hagyva. Pedig minden emberre nézve saját testének ismerete rendkívül fontos. Az egészség ápolása, az önismeret, az öntökeletesedés, az önbecsülés, különösen a vallás-erkölcsi képzés nagyrészt ezen ismeretektől függ. Népiskoláinknak éppen az a sarkhibája, hogy csupán szöveget tanítanak és kevés dolgot, tárgyat, tüneményt szemléltetnek. Ily eljárás mellett a gyermekeknek sokat kell tanulniok, a mi szellemüket nem kelti fel, kedélyüket nem képi, erkölcsi ösztöneiket nem fejleszti, és későbbi korukban semmi hasznot sem nyújt. Ember- és világisme legjobb tananyagul szolgálnak a nyelv-művelésre és istenismeretre, s éppen az az iskolának a célja, hogy oktatása által az ifjuság buzditassék Istent, embert és a hazát megismerni, szeretni és annak akarata szerint saját és az emberiség jóléte érdekében cselekedni. Azonban e cél elérése nemcsak a tananyagtól, hanem annak tanítási módjától is függ. A legjobb hús is rossz elkészítés által elvesztheti tápláló hatását. Tehát az is igen fontos, hogy a természetrajzi tananyagot módszeresen tanítsák. Erről majd a tisztelt Szerkesztőség engedelmével egy II-ik cikkben leendő szó. *)

*) Igen szívesen vesszük.

LÉDERER A.

Szerk.

A közoktatásügy a törvényhozás előtt.

Évről-évre fokozódik a nemzet törvényhozóinak érdeklődése közoktatásügyünk iránt. Már a múlt évben örömmel volt alkalmunk látni, hogy a képviselőházat a közoktatási Ludget tárgyalása leghosszasabban foglalkoztatta. S ezt az érdeklődést az idén újra fokozottabb mértékben láttuk megújulni, a minék a jelentősége annál nagyobb, mivel ma már a multhoz képest részint pozitív tényekkel, részint a leghatározottabb ígéretekkel állunk szemben.

Már január 18-dikán a képviselőház közoktatási bizottságának ülése, mely a miniszternek a közoktatás állapotáról szóló 18. jelentését tárgyalta, kiváló érdeklődéssel bír a magyar tanítóságra nézve. A bizottság ugyanis elismeréssel jelentette ki, hogy a miniszter a múlt évben kilátásba helyezett reform-intézkedéseknek minden irányban készséggel eleget tett.

Hogy mik ezek a reform-intézkedések, legvilágosabban elmondja maga a közoktatási miniszter a képviselőház január 21-ikén, a budgetje tárgyalását bevezető programbeszédében.

Csáky Albin gróf beszéde elején kijelenté, hogy számot akar adni arról, mit tett eddig s mit szándékozik tenni a múlt évi ígérete bevaltására.

Bejelenti a képviselőháznak, hogy a kisdedővásról szóló törvényjavaslat immár végső szövegezés alatt van s nem sokára beterjeszti. Röviden meg is ismerteti a javaslat irányelveit.

E szerint kisdedővodák felállítására jogosítva lesznek: az állam, a felekezetek, a jogi személyek és magánosok; a községek pedig kötelezve lesznek rá oly esetben, ha a most említett tényezők egyike vagy másika a községben ily intézetet még nem létesített. A helyi viszonyokra való tekintettel lesznek rendes kisdedővók, állandó menedékhelyek és nyári menedékhelyek.

Az elemi népoktatás terén első sorban az elemi tanítók fizetésének, azután az elemi és polgári iskolai tanítók nyugdíjának, végre a tanfelügyelők munkakörének a szabályozásával foglalkozott. A mostani helyzet kiismerése végett elrendelte a tanítók fizetése összeírását. Az így nyert adatoktól függ majd további elhatározása.

Azonban már most bejelenti, hogy a törvényhozás a közel időben hivatalos lesz a tanítók fizetésének általános szabályozásához járulni, még pedig olyanmü szabályozásához, mely az elemi iskolai tanítóknak tisztességesebb állást biztosít.

Bejelenti továbbá, hogy munkálatban van a tanítói nyugdíj-törvény revíziója. E munkálat fő alapelvei, hogy a tanítók nyugdíj dolgában lehetőleg egyforma elbánásban részesüljenek az állami tisztviselőkkel.

Ha a nyugdíjalap mostani állománya a fokozott nyugdíj-illetmények dacára is a hozzájárulás leszállítását megengedné, akkor első sorban a tanítóknak, második sorban az iskolafentartóknak és csak harmadik sorban az államnak a hozzájárulása szállítatik le.

A tanfelügyelőket illetőleg gondoskodott az irodai teendők apasztásáról, valamint arról, hogy ügykörük, kivált a katolikus tanítóképző-intézetekkel szemben való viszonyuk szabályoztassék.

Czelba vette továbbá a miniszter a közoktatási tanács reformját is, a mire nézve meghallgatta a tanács véleményét.

A miniszter programbeszéde kiterjeszkedett ezután a középiskolai és egyetemi oktatásra, mindegyiknél üdvös reformokat helyezvén kilátásba. Az előbbire nézve az egységes középiskola hívének s a görög nyelv ellenségének mutatta be magát: az egyetem reformját a lezkepenzék bezüntetésével s általános tandíj behozatalával fogja megkezdeni.

Szóval: közoktatásunk vezérének programja az óvodától kezdve az egyetemig minden téren az intézmények fejlesztését helyezi rövid idő alatt kilátásba.

— th.

Az ev. reform. tanítók országos gyűlése.

— Felhívás a hazai prot. néptanítókhöz. —

Minden gyűlés sikere sok tekintetben függ annak tárgyától, hogy t. i. mennyiben képes az a gyűlésen résztvevők érdeklődését felkölteni. Továbbá függ az előadók felfogásától, hogy mily mérvben képesek azok a közös érület alaphangját eltalálni s ezen a törvényes és logikailag következetes akkordok felhasználásával a lelkesültséget fokozni, szónoki hévvel a közönséget magukkal ragadni a szívérmek azon sferájába, hol a lelkesülttség tettekben nyilatkozik, hol elnémul a nyelv, de annál hangosabban beszélnek a szemek a szív melegéről, a lélek elégtelenségéről s megmozdul a kéz, hogy a mit a szív érez, a lélek parancsol, azt meg is valósítsa. . . Itt teremnek a nagy tettek, melyek átalakító hatással bírnak.

Az ev. ref. tanítók országos gyűlése elé jogosult várakozással tekint a társadalom minden osztálya, vajjon mi az, a mit e félreismeret, érdemei, képességei szerint soha nem méltányolt, szegénységben, önfelaldozásban és nagylelkűségben telhetetlen prot. tanítók alkotni képesek: vajjon érdeme-e figyelemre s ők maguk arra, hogy egy nagy eszme, a független prot. tanügy eszméje vezérfiailag tekintessenek s a haladó kor igényeinek megfelelő nemzeti szellemben leendő irányításával megbizassanak! . . Hiszen a közel mult még erre nem jogosít? . . hát a jelen? . . hát a közel jövő? . .

Mind ezen kérdések kétségtelenül előtérbe tolnak azon feltevésnél, hogy a prot. tanítók országos gyűlést tartanak. — És nekünk, prot. tanítóknak, mind ezen kérdésekre felelnünk kell férfiasan, legjobb meggyőződésünk szerint, ott a forumon, egy ország színe előtt, a közgyűlés küzdő-terén. — Nem kicsinyelhető dolog. Egy ország — számban és erőben — jelentékeny osztályának, egy szabadság és függetlenség elvein felépült Krisztusi nagy egyház alapvető munkásainak, a modern társadalom első rendű kultur-harczosainak jó vagy balsorsa, megbízhatósága vagy kiskorúsága, szégyene vagy dicsősége nyugszik az elvetett koczkán.

Vajjon melyik rész fordul felül? . .

Ezt a kérdést vannak hivatva eldönteni: a) azok a tételek, melyek a gyűlés tárgyaiul kitzettek; — b) azok a férfiak, kik a prot. tanítók sorai-ból e tételek előadóivá felkértek; — c) és a prot. tanítók zöme, kik hivatásuk magaslátára eljutottak.

Az elvetett koczkán bizonyára a jobb rész kerül felül! . . .

Jogot ad e feltevésre már magában véve azon tény is, hogy a kitzüött

tárgyak közös érdeklődésünk, közös lelkesedésünk tárgyai, melyek különböző alakban s különálló részeiben évek hosszú során képezték prot. tanügyi irodalmunkban s egyleti gyűléseinkben megbeszélés és vita tárgyát. Továbbá, mert egyházi főbb hatóságainknak és államkormányunknak jelentékeny részben ma is közvetlen gondoskodása tárgyát képezi. — (Itt helyén valónak találok megjegyezni, hogy az oly tétel, melyek a IV. egyetemes tanitógyűlés tárgyai közt is szerepelnek, csak annyiban fogják képezni gondoskodásunk tárgyát, a mennyiben azok autonomikus hitfelekezetünk szerkezetébe beillenek.)

De jogot ad e feltevésünkre azon tudat, hogy egy minden tekintetben intelligens, hivatásáért lelkesülő, humánus, művelt prot. tanitóságra támaszkodhatunk, mely a tudomány, intelligentia és humanismus fegyvereivel övezetten, hazájának jobb sorsa által lelkesítve csak nagy dolgokat alkothat.

Bizva tehát vezéreszavunkban: »a h a z a m i n d e n e l ő t t«, bátran kartársak, a kibontott zászló alatt, előre!

A tárgyalásra kitűzött tétel nagy körültekintéssel állapították meg s oly czimeket nyertek, melyek alá a prot. tanitóknak minden jogos törekvései beilleszthetők s tényleg be is illesztettek. Nem tévesztettük szem elől a prot. népiskola legvitalisabb érdekeit, prot. népnevelésünk folytonos fejlesztését célzó intézkedéseket. Ennélfogva megvagyunk győződve, hogy a kitűzött tétel minden irányban megelegetéssel fognak találkozni, ugy tanitói, mint hatósági körökben.

Az egyes tétel előadóik által már munkába is vétettek (minden tétel megtalálta a maga emberét) s bizonyára kitünően hasznos szolgálatot fog tenni, ha a sajtó terén is megindul felettük a beható, részletes eszmecsere. Így, a körülbelül május hónapban megtartandó szervező bizottsági gyűlés munkálatai megkönnyítve és eredményesebbé lennének téve. Tisztelettel hívom fel erre különösen prot. tanügyi irodalmunk vezérfiai-nak beces figyelmét.

A kitűzött tétel ezek:

I. Vallás-erkölcsi képzés s annak eszközei.

II. Az ev. reform. népiskolák tanterve. (Az öt egyh. ker. népiskolai tanterveinek összehasonlító bírálata. Egységes tanterv a hazai ev. reform. népiskolák számára.)

III. Az ev. reform. népiskolák adminisztrációja. (Egységes népisk. szervezet.)

IV. Az ev. reform. tanitók jogi helyzete az egyházi önkormányzatban, a) tisztlán adminisztratív, — b) jogi tekintetben.

V. Az ev. reform. tanitók anyagi helyzete.

VI. Ev. reform. tanügyi szakközlöny.

*

E tétel feldolgozása kiváló érdekét képezvén az ev. ref. tanítóegyleteknek, tisztelettel kérem azok elnökeit, miszerint — tekintettel a tavasszal tartani szokott gyűlésekre, ezeket, vagy legalább 2—3 pontját tárgyalatni s határozati javaslataikat hozzám legkésőbb május hó első hetében beküldeni sziveskedjenek. Sőt — tekintettel a dolog halaszthatatlanul sürgős voltára — azon egyletek elnökeit, kik tavasszal gyűlést tartani

nem szoktak, különösen is kérem, hogy e tétel tárgyalását rendkívüli közgyűlés összehívása által eszközöltetni méltóztassanak. — Kiváló tisztelettel vagyok

Kisújszálláson 1890. január 22.

JÓZSA PÁL,

az ev. ref. tanítók országos gyűlését szervező bizottság elnöke

EGYESÜLETI ÉLET.

A Zala megyei Általános Tanítói Testület központi választmánya Udvardy Ignác tantestületi elnök elnöklete alatt f. hó 5-én központi választmányi ülést tartott.

Elnök üdvözölvén a megjelenteket, előadja, hogy Mendly Károly, az egyesület egyik jegyzője, Hódmező-Vásárhelyre kinevezetvén, városunkból távozott, ajánlja tehát, hogy míg a közgyűlés az üresedésbe jött jegyzői állást betölti, helyébe ideiglenesen Réthy Gábor polgári leányiskolai tanárt kérje fel a választmány jegyzőnek, mit az helyesléssel fogadott.

Előterjesztetett a III-ik egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottsága nevében a hazai tanító testületekhez intézett felhívás. A központi választmány a IV-ik egyetemes tanítógyűlés napjára augusztus hó 24-ét ajánlotta, mert így előzőleg megtartható a megyei tanítótestületi közgyűlés, azon az egyetemes gyűlésen tárgyalandó tételek megvitathatók lesznek s akik esetleg Szent-István napra akarnak felrándulni, azok egyttal az egyetemes gyűlés napját ugyanakkor bevárhatják s azon szinten résztvehetnek.

Az egyesületek által már eddig ajánlott s szintén a felhívásban foglalt tételek mindegyikét elfogadta a központi választmány s elhatározta, hogy azokat az egyes járásköröknek megvitatás végett kiadja azzal, hogy határozataikat a központtal közöljék s a központ a megállapodások eredményét a megyei tantestületi ülés elé terjeszti.

Hogy pedig az eddig ajánlott 15 tétel mindegyike kidolgoztassék, a központi választmány az egyes tételeket a járáskörök között felosztotta. Mindegyik járáskör tartozik tavaszi közgyűlésén a részére kijelölt tétel megvitatni s megállapodásának eredményét a központi választmány-nal tudatni. Az egyes járáskörök — természetesen — a részükre kijelölt tételken kívül jogosítva vannak esetleg a többi tétel megvitatásába is becsátkozni.

A muraközi járáskör részére kijelöltetett megvitatás végett:

1. A magyar nyelv tanításának általánosítása a beszéd- és értelemgyakorlatok alapján.
2. A tanítóképző intézetek reformja s a tanítóképző tanárok kiképzetése.
3. A kézimunka az iskolában. A nagykanizsai járáskör részére: 1. A népiskolai tanterv módosítása, tekintettel az osztott és osztatlan népiskolákra. 2. A népiskolai tankönyvek s ezek bírálatának kérdése. 3. A tanítói állás biztosítása s a tanítók szolgálati viszonyainak szabályozása (szolgálati pragmatika). A zalaegerszegi járáskör részére: 1. Nemzeti iskolák felállításának kérdése s a neveléstudomány magyar nemzeti alapon való megteremtése és fejlesztése. 2. Az Eötvös-alap ügyének rendezése. 3. Iskolai egészségügy. A keszthelyi járás-

kör r
népta
s ü m
vonat
letek
nevel
tek ta

rök r
járásl

A mag
ejtett

I. Be

1. Az
2. Az
3. Az

4. A t

5. A l

1. Ös
2. Seg
3. Ta
4. Tö
5. Ké
6. Ny
7. Az

8. El
9. Ki
10. P
11. P

levor

kör részére: 1. Az állami szakszerű tanfelügyelet szervezése, tekintettel a néptanítók előléptetésére. 2. A rajz- és tornatanítás (a leányiskolában. A sümegi járáskör részére: 1. A tanítói közszellem állandósítására vonatkozó elvek fejtegetése. 2. Az általános és kötelező megyei tantestületek szervezése. Az alsó-lendvai járáskör részére: 1. A kisdidnevelés ügyének országos törvény által leendő rendezése. 2. A realismerekek tanításának módja és eszközei.

A járáskörök választmányai leghelyesebben tesznek, ha a járáskörök részére kijelölt tételek kidolgozására előadókat kérnek fel, akik a járásköri közgyűlés elé kész javaslattal járulnak. »ZALAMEGYE.«

Az Eötvös-alap közleményei.

Az »Eötvös-alap« vagyoni állapotának kimutatása.

A magyarországi tanítók »Eötvös-alapjának« számvevő-bizottsága a f. évi január 30-án meg-ejtett vizsgálat alkalmával az intézet vagyoni állapotáról a következőket vette tudomásul:

I. Bevett az »Eötvös-alap« orsz. bizottságának pénztárnoka az 1889. évi január 25-től az 1890. évi január 26-ig.

1. Az 1888. évről áthozott tiszta jövedelem alakjában	2703 frt 39 kr.
2. Az 1888. évben begyűlt tagsági tőkében és évdijakban	1638 » 80 »
3. Az 1888. évben befolyt kegyes adományokból és alapítványokból	1923 » 96 »
4. A tőkésített vagyonnak és a folyó bevételeknek az 1888. évre járó kamataiból	1580 » 10 »
5. A költségekre befolyt adakozásokból	3 » 25 »
	<hr/>
Bevétel:	7849 frt 50 kr.

II. Kiadott az »Eötvös-alap« a lefolyt 1889. évben

1. Ösztöndijakra	600 frt — kr.
2. Segélyezésre	850 » — »
3. Tanítók országos árvaházára	240 » — »
4. Tőkésített vagyonához csatolt	2116 » 36 »
5. Két irnok számára	342 » 50 »
6. Nyomtatványokért fizetett	158 » 15 »
7. Az egyes tanítóegyletek gyűjtéseiből befolyt összegeknek szabályszerűleg az illető egyletek javára visszatartott $\frac{1}{3}$ -ad részét az »Eötvös-alap« kiadásához számítván, kitett ezen összeg	113 » 42 »
8. Elnöki kiadás fedezésére, levelezésre és egyéb dolgokra	170 » 20 »
9. Kisebbségi kiadások	7 » 40 »
10. Pénztári szolga jutalmazására	26 » — »
11. Pénztárnoki kiadás két évre	13 » 61 »
	<hr/>
Kiadás:	4637 » 95 »

E szerint tehát az »Eötvös-alap« 1889. évi 4637 frt. 95 kr. kiadását levonva a 7849 frt. 50 kr. bevételből, a tiszta évi jövedelem 3211 frt. 55 kr.

tesz. Ezen tiszta jövedelemből az alapszabályoknak megfelelőleg az »Eötvös-alap« gyűjtő és kezelő bizottság az 1890. évben:

a) Az alap tőkésített vagyonához esatul	1180	frt — kr.
b) A »Tanítók orsz. árvaházának« támogatására ad	295	» — »
c) Ösztöndíjakra és segélyezésekre fordít maga az »Eötvös-alap«	1475	» — »
d) Gyertyánffy István alapítvány levelének értelmében kiszolgált	50	» — »
e) Örley János alapítvány levelének értelmében kiszolgált	50	» — »
f) Lederer Ábrahám alapítvány levelének értelmében kiszolgált	50	» — »
g) Röck Szilárd alapítvány levelének értelmében kiszolgált	50	» — »
h) Zirzen Janka alapítvány levelének értelmében kiszolgált	50	» — »
i) Az 1890. évi rendes bevételhez számít	11	» 55 »

Összesen: 3211 frt 55 kr.

VEGYESEK.

— **MEGHÍVÓ.** A »Népnevelők Budapesti Egyesülete« f. é. február hó 6-án (csütörtökön) d. u. 5 órakor a IX. ker. Lónyay-utcai községi elemi iskola tornatermében rendes közgyűlést tart, melyre az egyesület tagjait, a tanfőnököket és tanügybarátokat tisztelettel meghívjuk. Tárjak: 1. A tanítók viszonya az ethnographiához. Felolvasás dr. Herrman Antaltól. — 2. Pénztárnoki jelentés. 3. Folyó ügyek. 4. Indítványok. Budapest, 1890. jan. 22. Vajdady Gusztáv egyl. elnök, Váradi Amadé egyesületi titkár.

— **Meghívó.** Az »Eötvös-alap gyűjtő és kezelő országos bizottság« f. é. február hó 2-án délelőtt 10 órakor a VI-ik kerületi állami polgári tanító-nő-képző intézet zenetermében (Andrássy-út 65. sz.) a megdicsőült Eötvös József báró halálának évfordulója alkalmából ünnepi gyűlést tart, melyre a népoktatás ügye iránt melegen érdeklődő mélyen tisztelt közönséget ezennel meghívja az elnökség. Az ünnepes gyűlés programja: 1. Az I. ker. Paedagogium ifjúságának karéneke. 2. Elnöki megnyitó. 3. Méltóságos Szász Károly ev. ref. püspök úr emlékbeszéde. 4. Az »Eötvös-alap« jótéteményeire vonatkozó pályázat kihirdetése. 5. Elnöki zárszó. 6. Az I. ker. Paedagogium ifjúságának karéneke.

— **Gyűlés polgári jogaink védelmére.** Legyen-e a f.év. tanár vagy a tanító köz-törvényhatósági bizottsági tag? E fontos kérdés ügyében lesz vasárnap, febr. hó 2-án d. e. 9 órakor a IX. k. Lónyay-utcai iskola tornatermében értekezleti közgyűlés, melyen a f.év. tanító és tanár urak fizetési és rangfokozat nélkül szolgálati, korra és alkalmaztatási czimre való tekintet nélkül való tömeges megjelenésre kéretnek az elnökség által.

— **Röck Szilárd culturalis alapítványa.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter: a Röck Szilárd-féle culturalis alapítványnak mult évi december hó 1-én esedékes fél-évi kamatjövödelmeiből a következő segélyeket utalványozta ki, és pedig: Egy hazai írónak felévi segélyül 500 frt. Egy hazai író özvegyének 200 frt. A magyar nyelv tanítása körül érdemeket szerzett besztercze-naszöldmegyei tanítók jutalmazására 150 frt. Egy hazai írónak külföldi tanulmányutrá 300 frt. Egy gyógyszerész-növendéknek tanulmányai folytatására 80 frt. A budapesti tud. egyetemi bölcsészethallgatók segélyegyletének 200 frt. A magyarországi néprajzi társaság támogatására 300 forint. A pozsonyi orsz. szülő-házból kikerülő hajadon anyák és gyermekeik védelmére tervezett egyesület részére 500 forint. A »Budapesti poliklinikai egyesület«-nek 200 forint. A »Józsefműgyetemi

hallgatók segélyegyletének 200 frt. A halmi kiseddévó-egyletnek 300 frt. A dévai állami főreáliskola internátusában egy növendék segélyezésére 150 frt. Halász Sarolta budapesti gyermekkertjének 150 frt. Egy nyugalmazott tanítónak segélyül 50 frt. A magyar-országi tanítók »Eötvös-alap«-ja részére 300 frt. Az orsz. nőiparegyletnek 400 frt. Egy kiseddévóképződei volt igazgatónak segélyül 100 frt. A mezőberényi kiseddévódnak 150 frt. A siketnémák kolozsvári intézetének 600 frt. A siketnémák témesvári intézetének 400 frt. A Bussler féle zeneszerzéstani fordítására 500 frt. A dicsőszentmártoni ovoda részére 150 frt. Nevelési segélyül 200 frt. A besztekerzei óvodának 150 frt. A vajda-hunyadi óvodának 150 frt. Kiosztatott összesen: 6380 frt.

— **A hivatalos tankönyvbírálat szabályozása** érdekében az »Országos Polgári Iskolai Tanáregyesület« körlevelet intézett a tanító egyesületek- és testületekhez véleményadás céljából H a h ö t h y Sándor és L á d Károly elnökök, továbbá N o v á k Sándor titkár aláírásával. — Az egyesület következőkben foglalja össze az elveket, melyekkel a tankönyvbírálat reformját, illetve a mostani bírálati kényszer megszüntetését és a verseny szabaddá tevését célozza: I. A közoktatási kormány felkérendő, hogy a népoktatási tanintézetek számára ugyanolyan részletes utasításokat dolgoztasson ki, mint a milyenekkel a középiskolák már rendelkeznek. — II. Ezen részletes utasítás kibocsátásáig maradjon érvényben a népoktatási tanintézetekre vonatkozólag a mostani provisorium. — III. Új tankönyveket bizonyos, közelebről meghatározandó módozatok mellett k é z í r a t b a n is lehessen bírálatra benyújtani. — IV. A benyújtott mű bírálata lehetőleg két oly egyénre bízassék, kik gyakorlati tanférfiak az iskolák azon kategóriájában, melynek a könyv száma van. — az egyik azonban mindenesetre gyakorlati tanférfit legyen. — V. Hasonló könyvek szerzői concurrens tankönyveknek bírálói nem lehetnek. — VI. A bírálatok a bírálók névaláírásával hivatalból a szerzővel közöltessenek, hogy az, ha szükségesnek látja, ellenbírálattal élhessen. mire az így nyert subtratum felülvizsgálásával megbízott — a közoktatási tanácsnak végleges ítélelhozatal céljából jelentést tegyen. — Az egyesület az eljárásra a következő módozatot javasolja. Az összes népoktatási iskolák és egyesületek képviselőt küldjenek egy majdan — e célból összehívandó előértekezletre. Ezen értekezlet a beérkezett javaslatokat tárgyalja s ezekből összeállít egy kellően indokolt és gondosan kidolgozott emlékiratot. Ez emlékirat egy az összes érdekelt tanférfiakból álló gyülekezet elé terjesztetnek megvitatás, esetleg módosítás céljából. Ezek után egy küldöttség választatnék, mely az emlékiratot, mint az összes tanügyi körök óhajtatását, a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak átnyújtaná.

— **Felhívás a »Budapesti Tanítótestület« tagjaihoz.** Az »Eötvös-alap« tagdíjainak beszedése alkalmával tudomásunkra jutott, hogy a »Budapesti Tanítótestületnek« több tagja évi tagdíját közvetlen az alap központi pénztárába szokta fizetni. Ez által az »Eötvös alap« tagjainak nyilvántartása tantestületünk kebelében ügyszólván lehetlenné válik, azonkívül testületünk elveszíti a központban fizetett tagdíjaknál azon $\frac{1}{4}$ részt, mit az alapszabályok az általa beszédetteknek részére biztosítanak, s mely $\frac{1}{4}$ részből a múlt évben is két 50—50 frtos ösztöndíjat adhatta a tanítótestületi tagok gyermekeinek. — Hogy tehát a tandíjak beszedését megkönnyítő nyilvántartás keresztülvihető legyen; de különösen, hogy a tagdíjaknak pénztárunknál való fizetése által a reánk eső $\frac{1}{4}$ részt s ez által saját tagjaink gyermekei segélyezésére szánt összeget minél nagyobbá tehessek, tisztelettel kérjük t. Kartársainkat, szíveskedjenek az »Eötvös alapnak« szánt tagdíjak vagy adományokat ezentul a »Budapesti Tanítótestület« pénztárnokánál (Nagy Lajos, Bakács-téri el. isk.) fizetni be. — Budapest, 1890. január 16-án. J e n y József, a »Pesti Tanítótestület« elnöke, Nagy Lajos, a »Pesti Tanítótestület« pénztárosa.

— **A f. v. iparoktatási bizottság** e hó 22-én délután Alkér Gusztáv tanácsos elnöklete alatt ülést tartott. Eöry Farkas Kálmán bizottsági tag írásbelileg interpellálta az elnököt az iránt, hogy miképen áll az ipariskola építkezésének az ügye? Az elnök megjegyzi, hogy minden rendben volna, csak még az előirányzott 240,000 frt nincs meg. A számvevőség jelentése szerint pedig mindaddig, míg a 25 milliós kölcsön nem létesül, a 240,000 frt elő nem teremthető s az építés ügye előbbre nem vihető. Ezután áttértek a napirendre. Az ipariskolai olvasókönyvekre hirdetett pályázatra tudvalevőleg kilenc pályamű érkezett be. Az orsz. közoktatási tanács már leküldte bírálátát. E szerint a kilenc pályamunka közül öt teljesen rossz, míg négy figyelemre méltó. Leginkább kiválók »Föl kell emelnünk a szobrot« jellegű munka, mely azonban kinyomatása előtt még át dolgozandó. Utána említhető »Isten áldja a tisztas ipart« jellegű pályamű, mely megérdemli az engedélyezést; jók továbbá a »Csak az, a ki nem hever, várhat áldást es sikert« és »Isten áldja meg a tisztas ipart« jellegű munkák. A miniszter az engedélye-

zést az olvasókönyvekre csak a bírálatnak megfelelően történő átalakítás után adja meg. A bizottság elhatározta, hogy a 300, illetőleg 150 frtnyi pályadíjat mind a négy munka szerzőjének kiadják, de fel fogják szólítani őket, hogy a miniszteri engedélyezés elnyerése czéljából műveiket a közoktatásügyi tanács bírálatának megfelelőleg átdolgozzák. A jelíges levélkéket felbontották s kitűnt, hogy a »Föl kell emelnünk a szobrot« jelígejű munka szerzői B ö n g e r f i János és dr. K e r é k g y á r t ó Elek. az »Isten áldja a tisztességes ipart« jelígejű munka szerzői H o r t o b á g y i Antal József, S z a b ó Lajos és G y ö r f y János; a »Csak az, a ki nem hever« munka szerzője N o v á k Sándor. végre az »Isten áldja meg a tisztességes ipart« jelígejű pályamű szerzője dr. G y u l a y Béla. — A tanoncok nyilvántartása ügyében az ügyosztály javaslatához képest elhatározták, hogy a nyilvántartást egy külön e czélra felállítandó nyilvántartási iroda fogja eszközölni. Az ipariskolák igazgatói kötelesek lesznek a beiratkozott tanoncok névjegyzékét a központi irodának megküldeni, mely aztán összeállítja ama tanoncok névjegyzékét, a kik nem járnak iskolába s azoknak lajstromát, a kik tanonczaukat nem iskoláztatják; ezekkel szemben aztán a törvény értelmében fognak eljárni.

— A **krisztinavárosi iskolaszék** beadványt intézett a tanácshoz, hogy a nyolcz. vagy több osztályú elemi iskoláknál a tanítói beteghelyettesítéssel az igazgató-tanítókat bizza meg, a beteghelyettesítő tanítói állásokat pedig szüntesse be. A beadványban — a »Fővárosi Közlöny« szerint — kiemelik, hogy a beteg tanító helyett a sikeres tanítást a tananyag beosztásában s a beteg tanító tanítás- és bánásmódjában. De az igazgató-tanítók helyett új tanítók lennének ez esetben alkalmazandók. Erre nézve megjegyzi az iskolaszék, hogy jelenleg a főváros területén 57 elemi iskola van, mintegy 267 tanítóval és 263 tanítónővel s így betegeskedések gyakran fordulnak elő. Rövidebb ideig tartó mulasztásoknál 21 rendes helyettesítő végzi a teendőket s mindegyikre átlag 25 osztály esik. De ezeken kívül számos óradíjas beteghelyettesítőt is kell alkalmazni tetemes költséggel. Ha a 8. vagy több osztályos iskolák igazgatói az osztálytanítás alól fölmentetnek, ezek helyébe a most alkalmazott 21 rendes helyettesítő állíthatnák, a még fennmaradó 17 állásra ugyanannyi óradíjas volna kirendelhető, kiknek fizetése évenként 500 frttal számítva 8500 frtot tenne. Ez összeg kevesebb, mint az eddigi helyettesítési költségek.

— A **budapesti tanítók segély-egyesülete javára** rendezendő hangverseny iránt igen nagy az érdeklődés a fővárosi tanítóság körében. A dr. V e r e d y Károly, f. v. kir. tanf. s rendező biz. elnök által mult szombaton egybehívott értekezletre oly nagy számmal jelentek meg a meghívottak, hogy a IV. ker. gr. Károlyi-utcai iskola ülésterme alig tudta befogadni a megjelenteket. Ez értekezletből W e h n e r Gy., L á d K. és M i n k e B. tagokból álló szakébb bizottság küldetett ki az előmunkálatok megtételére. Elhatároztatott egy 100-as, sőt még emel is nagyobb bizottság szervezése, mely minden szombaton d. u. 6 órakor a IV. ker. gr. Károlyi-utcai iskolánál tartja meg üléseit. Ez ülésekre külön meghívók nem adatnak ki. — Arra kérjük ügytársainkat, hogy a hangverseny sikere érdekében minden lehető elkövetni sziveskedjenek.

Előfizetőinkhez!

Lapunk mindazon megrendelőit, kik előfizetésüket eddig meg nem ujtották, felkérjük, hogy azt mielőbb eszközöljék, mivel lapunk legközelebbi száma csak azoknak fog megküldetni, kik az előfizetési összeget már beküldték.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

E. J. Budapest. A sajtószabadságot korlátozni nem lehet. Mint mindennek, úgy ennek is vannak kinövései. Egyedül a felvilágosultság az, mely utját állhatja a tisztességtelen sajtó-termékek felburjánzásának. Hazánk tanítói mindenetre fogják tudni, hogy ha független tanügyi közlönyre van szükségük, mely lap köré csoportosuljanak. — Levélét különben felhasználjuk; a másokra is rákerül a sor. — Z. K. N.-Tapolesány. Megérkezett. Besszes munka. A külön-nyomat dolgában legyen szives lapunk kiadójával értekezni. — F. R. Zólyom. A kérdéses felhívást másodszer is elküldtük. Megkapta-e? — S. K. Budapest. A dicsérettel kitüntetett pályamű kezeink közt van. A jutalom-díjjal koszoruzott munkának kell biztosítanunk az első helyet. Magunk is kíváncsian várjuk, mikor lesz majd az az értekezleti közgyűlés? Az író keze mindaddig kötve van. Légy türelemmel!

Budapest.

5. szám.

1890. február 1.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

SOMLYAY JÓZSEF.

KIADÓ:

LAMPEL RÓBERT

(WODIANER F. ÉS FIAI)

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz (Budapest, I. ker., Alkotás-
uteza 19. sz.); előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz **LAMPEL RÓBERT**
(Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedéséhez, Budapest, Andrásy-ut 21. sz.
küldendők.

BUDAPEST, 1890.

LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai)

csász. és kir. udvari könyvkereskedés kiadása.

LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai)

csász. és kir. udv.

könyvkereskedés

kiadóhivatali jelentése az 1889. évről.

Kiadásunkban, illetőleg bizományunkban, a mult évben a következő, részben teljesen új, részben új kiadásu művek jelentek meg, melyeket ezennel van szerencsénk újólag szives figyelembe ajánlani:

- BÁCSI József. **A kis magyar mint közzöntő.** Ára kötve 80 kr.
- BALASSA József. **Magyar Olvasókönyv** keresk. isk. és akademiák használatára. I. köt. I. oszt. számára. Ára 1 frt 50 kr.
- BÁNFI János. **Gyermekebarát.** Mulattatva oktató olvasmányok. Ára kötve 1 frt 20 kr.
- BÁTHORY Nándor. **Természetráaj** a népiskolák számára. Ára kötve 40 kr.
- **Állat- és Növénytan** reáliskolák számára. II. kiad. Ára füzve 1 frt 20 kr. kötve 1 frt 40 kr.
- **Állattan** a polgári fiu- és leányiskolák és az elsőrendű felsőbb leányiskolák számára. Ára füzve 1 frt. kötve 1 frt 20 kr.
- **Növénytan** a polgári fiuiskolák, polgári leányiskolák és az elsőrendű fels. leányisk. számára. Ára füzve 1 frt. kötve 1 frt 20 kr.
- Dr. BERGER Ignác. **A csecsemő táplálatajáról.** Ára 40 kr.
- *BESSENYEY József. **A fényképek előállítása.** Ára 80 kr.
- BIBLIOTHECA scriptorum Graecorum et Romanorum in usum scholarum edita curante Aemilio Thewrewk de Ponor:
- T. Livii ab urbe conditi libri.** Edidit St. DAVID. Vol. I. Ára 80 kr.
- C. Sallustii Crispi. Bellum Catilinae et bellum Jugurthinum.** Edidit Guil. PECZ. Ára 40 kr.
- P. Vergilii Maronis Aeneis.** Edidit Geyza NEMETHY. Ára 80 kr.
- *BÖNGÉRFI I. **Vezérkönyv** a magyar fogalmazás tanításához. Nép- és alsófoku ipariskolai tanítók számára. Ára 1 frt 40 kr.
- Dr. BRÓZIK Károly. **Földrajz**
 a népisk. IV. oszt. számára. Ára 20 kr.
 » » V. » » » 30 »
 » » VI. » » » 20 »
- BUN Samu. **Egyszerű és kettős könyvvitel.** II. kiad. alsófoku kereskedelmi és polgári iskolák számára. Ára 1 frt 20 kr.
- BUZA I. **Naturgeschichte für die obere Klassen der Volksschule in's Deutsche übertragen von Prof. L. Mende.** Ára 40 kr.
- CSAPODI István dr. és GERLÓCZY Zsigm. dr. **Egészségtan** polgári és felsőbb leányisk. számára. Ára füzve 80 kr., kötve 1 frt.
- CSAPODI István dr. és GERLÓCZY Zsigmond dr. **Egészségtan** népisk. számára. Ára kötve 24 kr.
- CSIKY Kálmán. **Magyar Alkotmánytan** népiskolák számára. Ára 24 kr.
- CZIGÁNYJOSNÓ. **A kártyahuzás és kártyavetés művészete.** Ára 50 kr.
- DALLOS I. **Praktischer Lehrgang zur Erlernung der ung. Sprache.** 66-te Aufl. Ára füzve 36 kr. kötve 44 kr.
- DOBOCZKY Lajos. **Gazdasági és kertészeti füzetek.** I. füzet az elemi népiskolák III. IV. és ismétlő fozszállyainak használatára. III. kiadás. Ára 18 kr.
- ENDRÓDY S. **Tűesőkdalok.** Ára kötve 1 frt 80 kr.
- EZERMESTER **Büvészkamrája** Ára 30 kr.
- EZÓPUS-mesék. Az ifjuság számára átdolgozta dr. BOROS Gábor. II. jav. kiadás. Ára 2 frt.
- FALUDI I. **Számvetési Gyakorlókönyv** a népiskola II. oszt. számára. Második jav. kiad. Ára 15 kr.
- **Számvetési Gyakorlókönyv** a népiskola III. oszt. számára. Harmadik jav. kiad. Ára 18 kr.
- FELSMANN Josef. **Deutsches Lesebuch für Mittelschulen.** II-ter Theil. 8-te umgearbeitete Auflage. Ára 80 kr.
- FLEISCHHACKER-KÁRPÁTI. **Német Nyelvtan** gymnasiumok, reáliskolák, kereskedelmi középiskolák, polgári és felső leányiskolák számára. Ára 1 frt 20 kr.
- FORRAI Soma. **A magyar gyorsírás tankönyve** iskolai és magánhasználatra. II. köt. (vitairás). Ára 60 kr.
- *FÜZESI Márton. **Csemeték.** Elbeszélések, költemények. Ára 50 kr.
- Dr. GÖÖZ József. **Magyar Olvasókönyv** a polg. fiuisk. I. oszt. szám. Ára füzve 60 kr. vászonkötésben 80 kr.
- **Magyar Olvasókönyv** a polg. leányisk. I. oszt. számára. Ára füzve 60 kr. vászonkötésben 80 kr.
- Görög és latin remekírók gyűjteménye:
 (27.) **Homeros Iliása.** Magyarázattal ellátta VERESS Ignác. Első füz. I - III. ének. II. kiad. Ára 90 kr.
- (35.) **M. Tullius Cicero válogatott levelei.** Magyarázta KÖPESDY Sándor. III. jav. kiadás. Ára 84 kr.
- *HALÁSZ-BUDA I. **Taschenbuch der Handelscorrespondenz** in ung. und deutscher Sprache. I-ter Theil. Ára füzve 1 frt 50 kr., kötve 1 frt 80 kr. Deutsch-ungarischer Sprache. II-ter Theil. Ára füzve 1 frt 50 kr., kötve 1 frt 80 kr.
- HANKO-SZTERÉNYI. **A chemia elemei** a reáliskolák IV. osztályának, valamint a polgári iskolák és tanítóképzők haszn. Ára kötve 90 kr.